

Rühle, Edward

Działalność Jana Czarnockiego na stanowisku dyrektora Państwowego Instytutu Geologicznego

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 17/4, 747-755

1972

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DZIAŁALNOŚĆ JANA CZARNOCKIEGO NA STANOWISKU DYREKTORA PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU GEOLOGICZNEGO

W dniu 16 grudnia 1971 r. minęło 20 lat od śmierci Jana Czarnockiego, Dyrektora Państwowego Instytutu Geologicznego. Rozległa Jego działalność naukowa i zasługi w rozwoju polskiej geologii były już wielokrotnie omawiane w licznych artykułach¹. W tym krótkim wspomnieniu pragnę przedstawić niektóre mniej znane wydarzenia i fakty z ostatniego, cztero i półrocznego okresu, kierowania przez Niego Państwowym Instytutem Geologicznym.

Jan Czarnocki związany był z Państwowym Instytutem Geologicznym od początków jego istnienia, gdyż jako wybitny geolog i znawca Gór Świętokrzyskich należał do zespołu założycieli Instytutu. W ciągu 20-lecia międzywojennego kontynuował badania geologiczne w Górach Świętokrzyskich, stopniowo rozszerzając swoje zainteresowania na obszary sąsiednie i występujące tam młodsze formacje geologiczne — przede wszystkim osady trzeciorzędowe zapadliska przedkarpackiego. W czasie swych kilkudziesięcioletnich badań Jan Czarnocki zebrał wielkie, unikalnej wartości kolekcje paleontologiczne i petrograficzne, a sprawy związane ze zbiorami geologicznymi w Instytucie stanowiły obiekt stałej Jego troski. Znalazło to wyraz w powierzeniu mu między innymi obowiązków kustosa Muzeum. W okresie zmian w kierownictwie Państwowego Instytutu Geologicznego w początkach 1938 r. i objęciem funkcji dyrektora przez Karola Bohdanowicza, Janowi Czarnockiemu powierzono stanowisko wicedyrektora. Wystąpił on od razu z inicjatywą podjęcia na znacznie większą skalę badań geofizycznych i uruchomienia szeregu wierceń dla wyjaśnienia problemów głębokiej budowy różnych regionów Polski, a między innymi wysadów solnych na wale kujawskim (struktura Zalesia) oraz rejonu Wójczy, w związku z występującymi tam objawami ropy naftowej.

Wybuch II wojny światowej i okupacja hitlerowska uniemożliwiły rozpoczęte i na szeroką skalę zaprojektowane badania. Wśród różnych wydarzeń z tego okresu, pragnąłbym przypomnieć o zainicjowaniu przez J. Czarnockiego szeregu dyskusji z kolegami dla przygotowania najbar-

---

¹ Artykuł prof. E. Rühlego stanowi w pewnym stopniu uzupełnienie do opublikowanej w 1960 r. pracy autora *Przegląd działalności Instytutu Geologicznego (1919—1959)* („Prace Instytutu Geologicznego” t. 30 cz. 1 s. 5—55). W przytoczonym wyżej tomie „Prac Instytutu Geologicznego” przedstawiono zasługi Czarnockiego w zakresie geologii (s. 463—464). Tu także zamieszczono (s. 531—534) obszerny spis publikacji Czarnockiego (114 pozycji). Ostatnio życiorys J. Czarnockiego ukazał się w „Roczniku Polskiego Towarzystwa Geologicznego” (t. 41: 1971 zes. 1, s. 62—64). Podkreślić również należy, że w 1952 r. Rada Ministrów PRL podjęła uchwałę o wydaniu pośmiertnym wszystkich prac Czarnockiego. Uchwała ta jest w trakcie realizacji, a pierwszy tom pism zbiorowych poświęcony złożom surowców naturalnych w Górach Świętokrzyskich ukazał się w 1957 r. (przyp. red.).

dziej optymalnych form organizacji Instytutu. Projektowano przyszłe badania, które miały być podjęte zaraz po zakończeniu okupacji.

W styczniu 1945 r. w wyzwolonej już Polsce trudno było myśleć o realizacji pracy w nawiązaniu do okresu przedwojennego lub zamierzeń z czasów okupacyjnych. Dyrektor Instytutu K. Bohdanowicz, wysiedlony po Powstaniu Warszawskim, wraz z niewielką grupą pracowników zamieszkiwał w prowizorycznych warunkach w Krakowie, a Wicedyrektor J. Czarnocki przetrwał zawieruchę 1944 r. w rodzinnych Kielcach i tam rozpoczął prace w Instytucie Badań Regionalnych. Trudności w podjęciu bardziej normalnych prac, wobec całkowitego zniszczenia gmachów Instytutu w Warszawie i rozproszenia personelu, były ogromne i wydawały się początkowo nie do pokonania. W wyniku jednak wielu sprzyjających okoliczności nastąpiła wyjątkowo szybka odbudowa gmachu Instytutu, co pozwoliło Dyrektorowi — prof. K. Bohdanowiczowi w drugiej połowie 1946 r. na przeniesienie tzw. Centrali do Warszawy, gdzie zaczęła stopniowo skupiać się większość geologów. W normalizującej się działalności Instytutu nastąpiło jednak smutne wydarzenie — śmierć Dyrektora prof. Karola Bohdanowicza. W dwa dni później, to jest 8 VI 1947, Minister Przemysłu i Handlu Hilary Minc mianował Jana Czarnockiego dyrektorem Państwowego Instytutu Geologicznego.

Jednym z pierwszych zadań, jakie postawił sobie nowomianowany Dyrektor, było dalsze jak najściślejsze powiązanie prac Instytutu z problemami gospodarczymi i przywrócenie Instytutowi poprzedniej roli największego ośrodka nauk geologicznych w Polsce. Zamierzenia te były jednak trudne do zrealizowania wobec małej liczby wykwalifikowanych geologów, zarówno w Instytucie, jak również szkołach wyższych i w służbach resortowych. W nawale zadań, jakie istniały w tym czasie, naczelnym była odbudowa kraju i rozbudowa przemysłu. Tym zadaniom poświęcono więc najwięcej uwagi i wokół nich skupiono wysiłki nielicznej kadry specjalistów.

Działalność związaną z bieżącymi potrzebami gospodarczymi Jan Czarnocki łączył z długofalowym rozwojem geologii polskiej. Wśród różnych dróg realizacji popierał bardzo wyraźnie szeroko uznaną w okresie międzywojennym akcję wygłaszania i publikowania sprawozdań naukowych z przeprowadzanych badań. Ponieważ w tym czasie większość personelu szkół akademickich współpracowała z Państwowym Instytutem Geologicznym, wspomniane posiedzenia naukowe miały znaczenie ogólnopolskie i odgrywały poważną rolę w rozwoju polskiej myśli geologicznej. Dużą wagę przywiązywał J. Czarnocki do spraw wydawniczych, które utrwałyby wyniki działalności naukowej. Ówczesne założenia programowe miały na celu jednoczenie wszystkich poczynań geologicznych prowadzonych również poza Instytutem w ramach szkół wyższych, Muzeum Ziemi i Polskiego Towarzystwa Geologicznego.

Jan Czarnocki to nie tylko inicjator i orędownik wielu idei, ale równocześnie i ich realizator. Można by na ten temat przytoczyć wiele przykładów. Jednym z nich to konsekwentnie przeprowadzana myśl jak najsilniejszego i najszybszego powiązania Ziemi Zachodnich i Północnych z całością Państwa. Wyrazem tego było zorganizowanie we Wrocławiu w 1949 r. oddziału PIG oraz bardzo silne popieranie przez Dyrektora wszelkich badań i publikacji obejmujących te tereny. Drugą ideą J. Czarnockiego było zespolenie różnych, rozproszonych często wy-

Ryc. 1. Dyrektor Jan Czarnocki (czwarty od lewej) w otoczeniu pracowników Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie w dn. 15 VI 1947

Рис. 1. Директор Ян Чарноcki (четвёртый слева) в окружении сотрудников Государственного Геологического Института в Варшаве 15 июня 1947 г.

Fig. 1. The Governor Jan Czarnocki, M. A., (forth on the left) among the scientific workers of the State's Geological Institute in Warszawa in the 15th June, 1947

siłków w jeden wspólny nurt badań. Przykładem tego była bardzo cenna współpraca z ośrodkiem badań paleobotanicznych prof. Władysława Szafera, który wielokrotnie to akcentował, pisząc „że z Janem Czarnockim w sierpniu 1948 r. omówiłem program uaktywnienia współpracy botaniki z geologią w zakresie badań czwartorzęd. Jan Czarnocki jako Dyrektor Państwowego Instytutu Geologicznego dotrzymał wszystkich przyrzeczeń, jakie mi wówczas złożył, stwarzając nowe bardzo korzystne warunki dla rozwoju pracowni, której siedzibą jest dotychczas Instytut Botaniczny Uniwersytetu Jagiellońskiego”². Z podanych pobudek Jan Czarnocki na prośbę Zarządu Polskiego Towarzystwa Geologicznego zorganizował na terenie Gór Świętokrzyskich w sierpniu 1947 r. w trudnych warunkach powojennych, doroczny XX Zjazd Towarzystwa. Tematyka oraz wyjątkowo duże zainteresowanie stanowiły duży sukces naukowy Jana Czarnockiego. Dał On uczestnikom specjalnie przygotowany i wydrukowany przewodnik zjazdu³ oraz arkusz Kielce — *Przeglądowej Mapy Geologicznej 1 : 300 000*, stanowiący zestawienie wieloletnich badań. Był to wówczas, a również i obecnie najlepszy syntetyczny obraz budowy geologicznej Gór Świętokrzyskich i obszarów sąsiednich.

Podjmując obowiązki Dyrektora J. Czarnocki uważał za konieczne publiczne przedstawienie i przedyskutowanie swojego poglądu naukowego na najważniejsze zagadnienia stojące przed Instytutem, a tym samym i polską geologią. Okazją do tego wystąpienia była pierwsza inau-

² W. Szafer: *Stratygrafia plejstocenu w Polsce na podstawie florystycznej*. „Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego” T. 22: 1952 zes. 1, s. 55.

³ J. Czarnocki: *Przewodnik XX Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Górach Świętokrzyskich w 1947 r.* Warszawa 1947 ss. 18, map 5.

guracyjna i uroczysta Sesja naukowa zorganizowana w dniu 8 marca 1948 r. Wzięli w niej udział przedstawiciele władz z wiceministrami Przemysłu i Handlu: Eugeniuszem Szyrem i Józefem Salcewiczem oraz liczni profesorowie i wykładowcy szkół wyższych. Referat J. Czarnockiego nosił tytuł *Z zagadnień paleogeograficznych i złożowych cechsztynu w Polsce*⁴. W referacie tym dał J. Czarnocki, nie tylko bardzo dokładną charakterystykę ogólnych warunków geologicznych, ale i na tym tle przedstawił poglądy na temat możliwości odkrycia złóż soli i ropy naftowej. Podkreślił zdecydowanie celowość dużych nakładów finansowych, bez których nie będą możliwe osiągnięcia o charakterze gospodarczym. J. Czarnocki był orędownikiem szerokich prac teoretycznych, które w omawianym problemie poszukiwawczym nie powinny obejmować „tylko samego cechsztynu, lecz i jeszcze starsze serie paleozoiczne”. O szerokim zainteresowaniu wygłoszonym referatem świadczy dyskusja, w której wzięli udział specjaliści tej miary co Konstancy Tołwiński, Józef Zwierzycki i inni.

Uroczysta sesja inaugurująca normalne prace Instytutu zakończona została odsłonięciem w holu honorowej tablicy — dla uczczenia pamięci pracowników i współpracowników Instytutu, którzy zginęli lub zmarli w czasie okupacji hitlerowskiej. Aktu odsłonięcia tablicy, w obecności rodzin zmarłych i uczestników sesji, dokonał w imieniu Ministra Przemysłu i Handlu — wiceminister E. Szyr.

W następnym dniu, tj. 9 III 1948, odbyło się pierwsze po wojennej przerwie posiedzenie Rady Naukowej Instytutu pod przewodnictwem prof. Walerego Goetla. W godzinach wieczornych nastąpiło po raz pierwszy w historii geologii polskiej uroczyste przyjęcie członków Rady Naukowej i Dyrekcji Instytutu w Belwederze przez Przewodniczącą Krajowej Rady Narodowej Bolesława Bieruta w obecności ministrów i posłów, którym w krótkich referatach przedstawiono zamierzenia i plany Państwowego Instytutu Geologicznego, a na tym tle rozwoju całej geologii polskiej. Fakt przyjęcia w Belwederze czołowej grupy geologów świadczył o aktualności tej problematyki wśród najwyższych władz Partii i Rządu oraz o dużym poparciu dla spraw Instytutu.

Struktura organizacyjna Państwowego Instytutu Geologicznego w 1947 i 1948 r. obejmowała 5 wydziałów, a mianowicie: geologii regionalnej, prowadzącej całokształt badań ogólnych w 5 grupach regionalnych, a następnie geofizyki, ropy i gazu oraz soli, węgla, rud oraz 2 oddziały hydrogeologii i geologii inżynierskiej⁵.

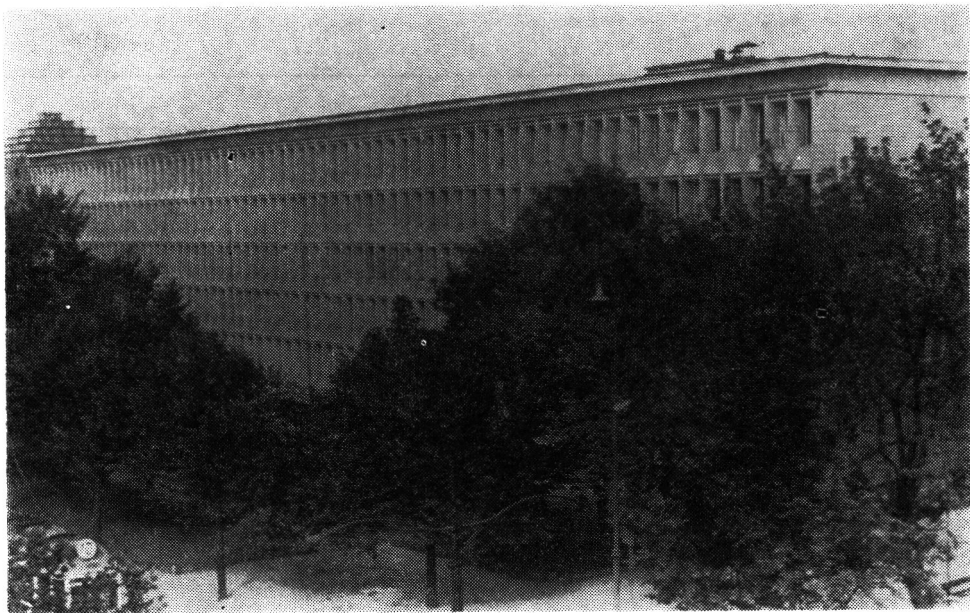
W miarę rozwoju badań i dopływu specjalistów, przybywających głównie z Krakowa podjęto dalsze zmiany organizacyjne, wynikające z zapotrzebowania na orzeczenia z zakresu geologii inżynierskiej i hydrogeologii wiążące się z poważnymi inwestycjami. Wzmocniono więc Wydział Geologii Inżynierskiej i Wydział Hydrogeologii, jak również rozszerzono zakres działania Wydziału Geologii Regionalnej, tworząc 6 grup terenowych. Jedną z tych grup — Świętokrzyską, kierował osobiście Jan Czarnocki.

Tak szybki rozwój Instytutu spowodował, że odbudowane dwa daw-

⁴ J. Czarnocki: *Z zagadnień paleogeograficznych i złożowych cechsztynu w Polsce*. W: *Księga pamiątkowa ku czci K. Bohdanowicza*. „Prace Instytutu Geologicznego”, t. 7. Warszawa 1951.

⁵ J. Czarnocki: *Działalność Państwowego Instytutu Geologicznego w r. 1947*. Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 1949.

Rys. 2. Nowy gmach Państwowego Instytutu Geologicznego wybudowany w Warszawie w latach 1949—1951

Рис. 2. Новое здание Государственного Геологического Института, построенное в Варшаве в 1949—1951 гг

Fig. 2. The new building of the State's Geological Institute built in Warszawa during 1949—1951

ne gmachy, mimo że były częściowo już dostosowane do nowych wymagań, okazały się zbyt małe. W tej sytuacji Dyrektor Jan Czarnocki podjął decyzję budowy nowego gmachu i już w listopadzie 1948 r. położono uroczysto kamień erekcyjny. Była to decyzja o wielkim znaczeniu dla przyszłych losów Instytutu. Uzyskał on optymalny w ówczesnych warunkach, nowoczesny gmach, w którym znalazły się liczne laboratoria związane z badaniami prowadzonymi przez zakłady złóż surowców mineralnych, geologii inżynierskiej i hydrogeologii. W centralnej części gmachu umieszczono wzorowo wyposażony zakład poligraficzny, gwarantując w ten sposób szeroki rozwój kartografii geologicznej. Dzięki poparciu Wiceprzewodniczącego Państwowej Komisji Planowania inż. Adama Wanga, budowę gmachu prowadzono szybko i sprawnie, kończąc go w 1951 r.

W 1948 r. postawiono przed Dyrekcją Instytutu Geologicznego bardzo trudne zadanie, jakim była koncepcja, a następnie opracowanie planu sześcioletniego, obejmującego całą Państwową Służbę Geologiczną. W założeniach tego planu znajdowała się idea zsynchronizowania badań geologicznych z prognozami i perspektywami rozwoju całokształtu gospodarki Państwa. Plan miał stanowić wielki krok na drodze organizacji badań w ustroju gospodarki planowej. Obok wytyczenia badań dostosowanych do możliwości kadrowych i środków techniczno-finansowych, decydujące znaczenie przywiązywano do sporządzenia po raz pierwszy w Polsce bilansu zasobów kopalin. Opracowanie planu przebiegało w kil-

ku etapach, ujętych w tzw. wersjach. W pierwszej z nich, zakończonej w połowie 1948 r., Jan Czarnocki dał szeroki do dziś aktualny pogląd na rolę i kierunki rozwoju polskiej geologii. Na pierwszej stronie *Programu sześcioletniego 1950—1956*⁶ czytamy „Jednym z podstawowych założeń planu prac długofalowych Państwowego Instytutu Geologicznego jest dezyderat Departamentu Planowania Ministerstwa Przemysłu i Handlu dotyczący rozszerzenia polskiej bazy surowcowej w związku z potrzebami przemysłu krajowego. Wiąże się on niepodzielnie z ogólnym planem gospodarczym Państwa, w którym udział geologii wysuwa się na czoło zagadnień ogólnopństwowych”.

„To poczesne miejsce przypada geologii dopiero obecnie, kiedy rola tej nauki w Państwie staje się coraz bardziej oczywista, kiedy wzorem innych państw, Polska po raz pierwszy w tak szerokim zakresie powołuje geologię do współpracy z Państwem na wszystkich odcinkach życia gospodarczego”.

„W pojęciu geologów współdziałanie jest wielkie i jeżeli w tym zakresie zostanie on przez czynniki państwowe pojęty, geologia spełni wielkie, od dawna ciężące na niej zadanie.

Program sześcioletni w założeniu generalnym dąży do skojarzenia wszelkich potrzeb przemysłu i innych dziedzin życia gospodarczego z wiedzą geologiczną naszego kraju. Wiedza ta obecnie będzie mogła być nie tylko w pełni wyzyskana, lecz i nadal pogłębiana, oddając Państwu do dyspozycji wszelkie związane z nią wartości”.

Po uwagach wstępnych J. Czarnocki na 5 stronach omówił stan znajomości geologicznej Państwa. Jest to wnikliwa ocena całości wyników badań do 1948 r. Przedstawione są zarówno problemy teoretyczne, jak i wnioski o charakterze praktycznym, dotyczące różnych surowców. Kilka fragmentów z ówczesnych poglądów Dyrektora PIG wartych jest przypomnienia, dotyczą one bowiem aktualnych również i obecnie dyskusji na temat stanu i „wyprzedzania” badań teoretycznych w stosunku do praktycznego ich wykorzystania. Zagadnienia te w 1948 r. widział J. Czarnocki bardzo realnie pisząc, że „znajomość geologiczna naszego Państwa w zakresie badań teoretycznych wyzyskana jest w sposób jeśli nie wybitny, to dostateczny, natomiast w znaczeniu praktycznym — w skali poszukiwań pionierskich, jest bardzo znikoma. Pod tym względem jesteśmy państwem zapóźnionym i nie nadążającym za wielkim postępem akcji poszukiwawczej, jaką rozwinęły w ostatnich dziesiątkach lat państwa ościenne”. Tę dysproporcję między teoretycznie rozbudowaną wiedzą geologiczną, a zastosowaniem praktycznym miały wyrównać wyniki badań planu sześcioletniego, w którym akcja poszukiwań, oparta o badania naukowe, wysunięta została na czoło zagadnień.

Wielkie zapóźnienie w praktycznym wykorzystaniu badań geologicznych było wynikiem wieloletniego niedoceniańia roli geologii. Wprawdzie nastąpiła radykalna zmiana w 1938 r. po objęciu kierownictwa Instytutu przez K. Bohdanowicza i J. Czarnockiego, lecz wojna przekreśliła wszystkie zamierzenia. Plan sześcioletni miał przynieść zasadnicze zmiany i dlatego współpraca z przemysłem, przebudowa gospodarcza oraz akcja poszukiwawcza nowych złóż zostały specjalnie podkreślone. Z perspektywy czasu widać, że tezy J. Czarnockiego na odcinku praktycznego

⁶ Państwowy Instytut Geologiczny — Program sześcioletni, 1950—1955. Oprac. przez Dyrektora J. Czarnockiego. W dniu 29 V 1948 został powielony w 10 egzemplarzach i stanowi unikalny dokument archiwalny o 152 stronach.

wykorzystania znajomości budowy geologicznej kraju, były stopniowo realizowane, a nawet w ostatnim dziesięcioleciu sytuacja uległa wyraźnemu odwróceniu i zaznaczył się niedobór badań teoretycznych w stosunku do projektu rozwoju gospodarki Państwa opartej o surowce mineralne.

W 1950 r. ukończono wielkie opracowanie planu sześcioletniego podzielonego na dwa działy: pierwszy tzw. wydziałów specjalnych (7 wydziałów + 1 referat) oraz drugi tzw. wydziałów ogólnych (5 wydziałów + 1 pracownia i biblioteka). Łącznie cały plan stanowi 9 tomów maszynopisu. Obecnie ma on w znacznej części charakter historyczny, stanowi jednak ważny dokument, na podstawie którego można dokładnie ocenić stopień realizacji zaplanowanych badań oraz rozmiary ogólnych osiągnięć geologii polskiej w ostatnim 20-leciu. Wiele problemów rozwijało się zgodnie z założeniami J. Czarnockiego, niektóre jednak, nieliczne wprawdzie, nie osiągnęły spodziewanych wyników.

W latach 1948—1950 równoległe z pracami kierownictwa Instytutu nad zagadnieniami związanymi z nadaniem Państwowej Służbie Geologicznej najdogodniejszych form organizacyjnych, rozwijane były badania naukowe. Poczesne miejsce zajmuje tu Jan Czarnocki, który zakończył i opublikował syntezę swych ponad 40-letnich badań w regionie świętokrzyskim. Wielka rozprawa nosząca tytuł *Geologia regionu tyso-górskiego w związku z zagadnieniem złoża rud żelaza w Rudkach* swoimi rozmiarami i wszechstronnością tematyczną stanowi ukoronowanie działalności naukowej Jana Czarnockiego. Ukazała się ona na rok przed Jego śmiercią.

*

Jako bliski współpracownik Jana Czarnockiego dobrze mam w pamięci wielokrotne z Nim dyskusje. Były one często żywe i kontrowersyjne, a cechowały się rzeczowością i realizmem poglądu na całokształt działalności Państwowej Służby Geologicznej. Niestety śmierć nie pozwoliła Janowi Czarnockiemu, Dyrektorowi Państwowego Instytutu Geologicznego, zrealizować zakreślonych wielkich planów.

Wnioski, poglądy i koncepcje Jana Czarnockiego były przez wiele lat drogowskazem dla Jego następców w kierowaniu Instytutem, a ulegały tylko ewolucji w dostosowaniu do potrzeb życia.

E. Рюле

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЯНА ЧАРНОЦКОГО НА ПОСТУ ДИРЕКТОРА ГОСУДАРСТВЕННОГО ГЕОЛОГИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА

16 декабря 1971 года минуло 20 лет со дня смерти Яна Чарноцкого, директора Государственного геологического института. В этом коротеньком воспоминании описываются некоторые менее известные события и факты из последнего, четырех с половиной годичного периода, когда Он руководил Государственным геологическим институтом.

Пост директора института Я. Чарноцки занял 8 июня 1947 г. после смерти профессора К. Богдановича. Одной из первых задач, которую поставил себе вновь назначенный директор, была дальнейшая, как можно более тесная увязка работы института с экономическими

проблемами страны, т.е. с вопросом восстановления разрушенного хозяйства страны и развития промышленности, а также восстановления роли института, как крупнейшего центра геологических наук в Польше. Ян Чарноcki был инициатором и реализатором многих идей, среди которых преобладала идея усилий для максимального охвата исследованиями всей территории Польши в одном общем плане. Он был сторонником приведения широких работ, тесно связанных с экономическими проблемами. Эти взгляды он высказал не только во время первой торжественной научной сессии, которая состоялась 8 марта 1948 года, но также и в разработанном им в 1948—1950 гг. шестилетнем плане всей Государственной геологической службы. В основе этого плана находилась синхронизация геологических исследований с прогнозами и перспективами развития всей экономики страны. Этот план должен был являться крупным шагом на пути организации исследований в системе планового хозяйства. Кроме указаний относительно проведения исследований, отвечающих штатным возможностям и финансово-техническим средствам, решающее значение придавалось составлению впервые в истории Польши баланса ископаемых залежей.

Деятельность Яна Чарноцкого как директора проявлялась во многих организационных областях. По его решению было в 1948 г. начато строительство нового здания Института, что создавало оптимальные условия для развития современных исследований. В уйме дел, он находил еще время на публикацию своих научных работ. Венцом этих публикаций была монография под заглавием: *Геология лысогурского района в связи с вопросами железа в Рудках*, изданная за год до его смерти.

E. Rühle

ACTIVITY OF JAN CZARNOCKI AS THE DIRECTOR OF THE STATE GEOLOGICAL INSTITUTE

On the 16th of December, 1971 20 years elapsed since the death of Jan Czarnocki, director of the Geological Institute. Here a few unknown facts and events of the last four-and-a half-year-period of his directorship at the State Geological Institute.

J. Czarnocki was appointed director of the State Geological Institute on the 8th of June, 1972 after the death of Professor K. Bohdanowicz. The first step of the newly appointed Director was to link as closely as possible the work of the Geological Institute with economic problems such as the restoration of the country and the development of the industry and also to reestablish the role of the Institute as the greatest and leading centre of the Geological sciences in Poland. Jan Czarnocki initiated and put into practice numerous ideas, the major one having been to concentrate efforts on an extensive plan to cover the entire territory of Poland by geological work. He promoted extensive research activity closely related to economic problems. The above concepts were not only presented during the inaugural scientific session on the 8th of March, 1948 but they were reflected in the 6-years Plan for the entire Geological Survey established during 1948—1950. The basic principle of this Plan was to link the geological work with the forecasts and perspectives of the entire economic development of the country. The Plan was a great step towards organizing research activity under a new economic planning system. In addition to the guidelines of geological work adjusted to the cadre possibilities and technical and financial resources, special significance was attached to the balance sheet of mineral reserves compiled for the first time in Poland.

The organizational skills of Jan Czarnocki were reflected in various realms. Upon his decision the construction of a new building for the Geological Institute commenced in 1948, thus creating optimum conditions for developing modern techniques and research work. Amidst his numerous and busy activities he also succeeded in publishing his own papers, the most significant being the monograph entitled *Geology of the Łysogóry Region in Relation to the Problem of Iron Ore Occurrence at Rudki* which appeared one year before the death of its author.